

Notat 2002–33

**Prisutjevning melk –
etterkontroll av mysostprodukter
2. halvår 2000 – 2.halvår 2001**

Nils Øyvind Bergset
Håvard Mjelde

Tittel	Prisutjevning melk – etterkontroll av mysostprodukter 2. halvår 2000–2.halvår 2001
Forfatter	Nils Øyvind Bergset, Håvard Mjelde
Prosjekt	Evaluering av ny markedsordning for melk (A830)
Utgiver	Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF)
Utgiversted	Oslo
Utgivelsesår	2002
Antall sider	10
ISBN	82-7077-486-3
ISSN	0805-9691
Emneord	melk, meierivarer, prisutjevning, markedsordning, melkepriser, meierikostnader, myse

---

Litt om NILF

- Forskning og utredning angående landbrukspolitikk, matvaresektor og -marked, foretaksøkonomi, nærings- og bygdeutvikling.
- Utarbeider nærings- og foretaksøkonomisk dokumentasjon innen landbruket; dette omfatter bl.a. sekretariatsarbeidet for Budsjett-nemnda for jordbruket og de årlige driftsgranskingene i jord- og skogbruk.
- Gir ut rapporter fra forskning og utredning. Utvikler hjelpemidler for driftsplanlegging og regnskapsføring.
- Finansieres over Landbruksdepartementets budsjett, Norges forskningsråd og gjennom oppdrag for offentlig og privat sektor.
- Hovedkontor i Oslo og distriktskontor i Bergen, Trondheim og Bodø.

Forord

Ved brev fra Statens landbruksforvaltning (SLF) av 15.08.02 fikk Norsk institutt for landbruksøkonomisk institutt (NILF) i oppgave å gjøre en ny vurdering av råvareverdiene for myse i de etterkontrollene av prisutjevningsordningen for melk som er foretatt fra og med 2. halvår 2000 til og med 2. halvår 2001. Deler av disse beregningene er offentliggjort tidligere, deler har vært oversendt SLF som konfidensielle notater, men NILF har også gjort nye beregninger i forbindelse med dette notatet.

Det foreliggende notatet innebærer at alle beregninger av råvareverdier for myseprodukter for perioden fra andre halvår 2000 til og med andre halvår 2001 er revidert og samlet i ett notat.

Dette notatet forelå først som konfidensielt notat til SLF av 14.09.02. I forbindelse med etterkontrollen for første halvår 2002 har SLF besluttet at notatet skal offentliggjøres. Det er gjort noen korrigeringer og endringer fra notatet av 14.09.02 slik at dette notatet er fullstendig oppdatert.

Oslo, 14. oktober 2002

Leif Forsell

Innhold

1	INNLEDNING.....	3
1.1	Mandat.....	3
1.2	Bakgrunn.....	4
2	RESULTATER.....	7
2.1	Andre halvår 2000.....	7
2.2	Første halvår 2001.....	8
2.3	Andre halvår 2001.....	9

Sammendrag

I brev av 15.08.02 fra SLF fikk NILF i oppgave å stille opp og beregne nye råvareverdier for andre halvår 2000, og første og andre halvår 2001 for henholdsvis dagligvaremarkedet og alle markeder for mysostprodukter.

Tabell 1.1 Ravareverdier for mysostprodukter

	Ravareverdier, kroner per liter		Avvik fra malprisen, øre per liter		Avvik fra malprisen, prosent	
	Daglig-vare	Alle mark-eder	Daglig-vare	Alle mark-eder	Daglig-vare	Alle mark-eder
2. halvår 2000 – 99-kostnader	2,34	1,54	-54	-134	-19	-47
2. halvår 2000 – 00-kostnader	2,15	1,59	-73	-129	-25	-45
1. halvår 2001	2,20	1,43	-68	-145	-24	-50
2. halvår 2001	2,15	1,62	-33	-86	-13	-35

1 Innledning

1.1 Mandat

I brev av 15.08.02 fra Statens landbruksforvaltning (SLF) fikk Norsk institutt for landbruksøkonomisk institutt (NILF) i oppgave å lage en oppstilling over råvareverdiene for myse i de etterkontrollene som er foretatt fra og med 2. halvår 2000 til og med 2. halvår 2001, samt gjøre enkelte nye beregninger.

På bakgrunn av et brev fra Landbruksdepartementet vil SLF foreta en ny vurdering av råvareverdiene for myse i de etterkontrollene som er foretatt fra og med 2. halvår 2000. I brevet fra SLF heter det:

«I den forbindelse trenger SLF beregnede råvareverdier både for myse dagligvaremarkedet og for myse alle markeder.

I etterkontrollene for 2. halvår 2000 og 1. halvår 2001 foreligger disse beregningene.

I samsvar med det oppdrag som NILF var gitt for 2. halvår 2001, mangler denne etterkontrollen beregning av råvareverdi for myse alle markeder.

Vi ber NILF om å sette opp en oppstilling over råvareverdier for myse til mysost omsatt i dagligvaremarkedet og i alle markeder for periodene 2. halvår 2000 t.o.m. 2. halvår 2001. For 2. halvår 2001 innebærer dette at NILF også foretar beregninger av Tines råvareverdier for myse til mysost omsatt i alle markeder. For 2. halvår 2000 ber vi om en oppstilling for myse (dagligvaremarkedet, alle markeder,) både ved bruk av regnskapstall for 1999 og for 2000, jf. vårt brev av 4.7.2002 om ekstraoppdrag vedrørende ekstra etterkontroll for annet halvår 2000. Dette innebærer beregninger for begge de aktuelle markedene for 2. halvår 2000 ved bruk av regnskapstall for 2000.»

NILF bes om å sette opp råvareberegninger for de tre aktuelle halvårene. Herav skal man for 2. halvår 2000 bruke regnskapstall på kostnader både for 1999 og 2000.

1.2 Bakgrunn

I brev til SLF datert 21.02.02 redegjør Landbruksdepartementet (LD) for beregning av råvareverdien for biproduktgruppene i henhold til forskrift om prisutjevningsordningen for melk. NILF har i tråd med oppdrag gitt av SLF foretatt beregninger for markedsregulators faktiske råvareverdi for mysostprodukter i alle markeder, dvs. dagligvare-, industri- og eksportmarkedet. Råvareverdiene varierer mye mellom de ulike markedene. Dette resulterer i at gjennomsnittlig råvareverdi vil ligge betydelig lavere enn den fastsatte målprisen for mysoster. I brevet fra LD står det:

«En slik tolking av hvordan faktisk råvareverdi skal beregnes, gir etter departementets vurdering et resultat som strider med intensjonen med prisutjevningen og etterregningen av denne.

Ved etablering av prisutjevningsordningen fra 1.juli 1997, ble 1 kg F33 fløtemysost valgt som representantvare for biproduktgruppen mysostprodukter og for hovedproduktet Norvegia F45 skorpefri 0,5 kg (dagligvaremarkedet). Målprisen for mysost ble første gang fastsatt med utgangspunkt i markedsregulators faktiske pris på representantvaren i dagligvaremarkedet. Ved senere justeringer av målprisen, og vurderinger av faktisk prisnivå på fløtemysost (jf blant annet vedtak av 28.03.2001 i klagesak fra Synnøve Finden vedr. fastsettelse av avgifter/tilskudd og overføringspris i prisutjevningen for perioden 01.07.97–01.07.00), er det også tatt utgangspunkt i dagligvaremarkedet innenlands.

Fra 1. juli 2000 ble målprissystemet for melk og melkeprodukter endret, og slik at målprisene ble lagt på råvarenivå mot tidligere engrosnivå. Samtidig ble representantvarene fjernet og målprisene knyttet til produktgrupper. Fra samme tidspunkt ble det også vedtatt at det skulle foretas en halvårlig etterregning av prisutjevningen. Etterregningen ble forskriftsfestet gjennom ny § 9 i forskrift om prisutjevningsordningen. Under jordbruksforhandlingene i 2001, ble det foretatt en vurdering av nivået på målprisen for mysostprodukter, og det ble vedtatt å foreta en teknisk nedjustering av nivået på målprisen. I denne sammenhengen ble også faktisk pris på mysostprodukter i dagligvaremarkedet lagt til grunn.»

Departementet fremholder også at en eventuell differensiering av avgiften på mysostprodukter mellom omsetning innenlands og eksport, vil måtte regnes som en eksportsubsidie. Departementet mener at Norge ikke har anledning til å eksportere produkter i denne gruppen med subsidier i henhold til bindingslisten i WTO.

På dette grunnlag mente Landbruksdepartementet at man skulle beregne råvareverdier for myseprodukter ut fra salg til dagligvare innenlands. Ordningen har vært innrettet slik at avgiften for mysostprodukter har vært fastsatt med utgangspunkt i råvareverdien i dagligvaremarkedet, og alt kvantum, uavhengig av til hvilket marked det går til, har blitt rapportert inn og avregnet i forhold til denne verdien.

Landbruksdepartementet har i brev av 04.07.02 til Synnøve Finden gjort ytterligere betraktninger. De framholder at avgiften på myse er fastsatt med utgangspunkt i det historiske prisnivået på brunost i dagligvaremarkedet innenlands. De peker på at Tine må ha en konkurranseulempe ved at en større andel av produksjonen går til eksportmarkedet som det må svares en høy utjevningsavgift av. Det har vært en svakhet ved systemet at det tidligere ikke har skilt mellom innenlandsmarkedene. Fra 1. juli 2002 har man gjennomført dette – ett dagligvaremarked og ett industrimarked.

Resultatet av den partssammensatte arbeidsgruppens forslag høsten 2001 kan gi rom for at myseavgiften skal beregnes for alle markeder. Imidlertid opprettholder departementet sitt prinsipielle syn fra 21.02.02 i brev til SLF av 05.07.02:

«Som det går fram av vedlagte kopi av vårt brev til Synnøve Finden av d.d., er vi kommet til at resultatet av den partssammensatte arbeidsgruppens forslag høsten 2001, og den måten dette har kommet til uttrykk bl.a. gjennom SLFs forskrift om beregning av råvareverdier (gjeldende fra 1. januar 2002), er egnet til å skape rom for en berettiget forventning om at myseavgiften skulle beregnes samlet for alle markeder. Til tross for at departementet holder fast ved de prinsipielle betraktningene som kommer fram i brevet av 21.02.2002, ser vi at det kan stilles spørsmål ved om det er rettslig adgang til å opprettholde den fortolkning av prisutjevningens forskriften § 9 som departementet ga uttrykk for i brevet.

På denne bakgrunn mener departementet at SLF som førstinstans behandler Synnøve Findens klage vedrørende SLFs vedtak om satser for 2. kvartal 2002 og etterkontrollen av prisutjevningen. Departementets brev av 21.02.2002 kan ikke betraktes som en instruks i forbindelse med vurderingen av det rettslige avgjøringsgrunnlaget i disse sakene.»

På denne bakgrunn vil SLF at NILF stiller opp råvareverdier for mysostprodukter både til dagligvaremarkedet og alle markeder samlet for 2. halvår 2000, 1. halvår 2001 og 2. halvår 2001.

2 Resultater

2.1 Andre halvår 2000

NILF foretok opprinnelig en beregning for dagligvaremarkedet i Notat 2001–21.

En ny beregning av andre halvår 2000 ble foretatt i forbindelse med et konfidensielt notat til SLF 30.01.02. Resultatene for dagligvaremarkedet i dette notatet ble offentliggjort i NILF Notat No. 2002–15. Beregningene i disse notatene var basert på at nye opplysninger fra Tine gav oss tall for flere produkter.

I Notat 2002–15 er det imidlertid en trykkfeil og i tillegg har NILF ved denne gjennomgangen funnet en feil i regnearket som lå til grunn for beregningen. Vi presenterer derfor nye inntektstall i dagligvaremarkedet for andre halvår 2000 (med kostnader fra 1999) som riktignok ikke gir utslag i beregnet råvareverdi.

Tallene for dagligvaremarkedet er nå revidert med bakgrunn i kostnadstall for 2000.

I gruppen for mysostprodukter til dagligvaremarkedet inngår 4,9 mill kg (30,7 mill. liter myse) og totalt 38 artikler. I industrimarkedet inngår 56 900 kg (424 000 liter myse) og i eksportmarkedet 1 mill kg (6,9 mill liter myse).

Beregningene for alle markeder ble først gjort i konfidensielt notat av 30.01.02 etter at Tine hadde lagt frem nytt materiale. På bakgrunn av samme feil som beskrevet under dagligvaremarkedet, er inntektstallene for alle markeder også revidert her.

Disse beregningene er også oppdatert med kostnadstall for 2000.

For å kunne gjennomføre disse beregningene må det tas stilling til hvilke verdier som skal anvendes for innsatte råvarer. I beregningen nedenfor er følgende verdier lagt til grunn for eksport og for salg til industri:

- innsatt fløte er verdsatt til 16,73 kr/liter
- innsatt kumelk og geitmelk i industrimarkedet er verdsatt til den beregnede råvareverdien av modnet ost industri
- innsatt kumelk og geitmelk i eksportmarkedet er verdsatt til den beregnede råvareverdien ved merkevareeksport av modnet ost

Tabell 2.1 Mysostprodukter andre halvår 2000. Kroner per kg/liter

	Andre halvår 2000, daglig- vare 1999- kostnader ¹⁾	Andre halvår 2000, daglig- vare 2000- kostnader ²⁾	Andre halvår 2000, alle markeder 1999- kostnader ³⁾	Andre halvår 2000, alle markeder 2000- kost- nader ⁴⁾
Brutto fakturert	47,44	47,44	42,56	42,56
- Fakturert rabatt	1,01	1,01	0,84	0,84
- Annen rabatt	1,15	1,15	0,93	0,93
Netto pris	45,28	45,28	40,79	40,79
Kostnader, produksjon	16,11	16,96	16,37	15,81
Kostnader, kufløte	8,41	8,41	9,64	9,64
Kostnader, kumelk	3,21	3,15	2,64	2,60
Kostnader, geitemelk	2,83	3,26	2,41	2,75
Sum kostnader	30,56	31,78	31,07	30,80
Verdi rastoff	14,72	13,50	9,72	9,99
Omregningsfaktor, myse	6,28	6,28	6,30	6,30
Verdi – kroner per liter myse	2,34	2,15	1,54	1,59
Malpris	2,88	2,88	2,88	2,88
Avvik	-0,54	-0,73	-1,34	-1,29
Innsatt melkeverdi	3,53	3,47		
Innsatt geitemelkverdi	3,76	4,33		
Innsatt melk og geitemelkverdi i industrimarkedet			2,86	2,72
Innsatt melk og geitemelkverdi i eksportmarkedet			2,70	2,79

1) Kilde: Notat 2002–30. Opprinnelig publisert i Notat 2002–15, men revidert i Notat 2002–30

2) Kilde: Notat 2002–30

3) Kilde: Konfidensielt notat til SLF av 30.01.02. Revidert i konfidensielt notat til SLF av 30.08.02

4) Kilde: Konfidensielt vedlegg i brev til SLF av 30.08.02

Gjennomsnittlig råvareverdi ved salg til dagligvare i andre halvår 2000 er beregnet til 2,34 kr per liter med 1999–kostnader og 2,15 kr per liter med 2000–kostnader. Dette er 54 og 73 øre lavere enn målprisen.

Råvareverdien for alle markeder er kr 1,54 med 1999–kostnader og kr 1,59 med 2000–kostnader. Grunnen til at verdien med 2000–kostnader er høyere enn med 1999–kostnader, ligger i at kostnadene i industri- og eksportmarkedene er justert ned og i justeringer av verdiene for innsatt melk og geitemelk.

2.2 Første halvår 2001

For mysoster har en solgt produkter til dagligvare på vel 4,6 mill. kg (29 mill. liter myse) i 1. halvår 2001. Produktene er i stor grad fløtemysost og Gudbrandsdalsost, her under også magrere produkter, samt prim m.fl. Til sammen ble det solgt 42 ulike artikler til dagligvare. Samlet eksport i 1. halvår 2001 utgjorde 1,35 mill. kg. I hovedsak dreier dette seg om eksport av varianter av prim, mens salget til industri var kun 52 000 kg.

For dette halvåret ble det i Notat 2002–15 offentliggjort råvareverdiberegninger også i gruppene for geitemelk til industri og eksport. I henhold til reglene som ble klarlagt i

forbindelse med Forskrift om beregning av råvareverdier i prisutjevningsordningen for melk av 05.12.01, skal en sette inn beregnede verdier fra disse gruppene i beregninger av råvareverdien for mysostprodukter. Disse beregningene er derfor brukt som geitemelkverdier i mysostgruppen fra og med dette halvåret i dette oppdaterte notatet.

Tabell 2.2 Mysostprodukter første halvår 2001. Kroner per kg/liter

	Første halvår 2001, dagligvare ¹⁾	Første halvår 2001, alle markeder ²⁾
Brutto fakturert	47,33	41,14
- Fakturert rabatt	1,03	0,79
- Annen rabatt	0,99	0,76
Netto pris	45,31	39,59
Kostnader, produksjon	16,90	15,46
Kostnader, kufløte	8,20	9,87
Kostnader, kumelk	3,20	2,51
Kostnader, geitemelk	3,15	2,65
Sum kostnader	31,45	30,49
Verdi rastoff	13,86	9,10
Omregningsfaktor, myse	6,30	6,37
Verdi – kroner per liter myse	2,20	1,43
Malpris	2,88	2,88
Avvik	-0,68	-1,45
Innsatt melkeverdi	3,52	
Innsatt geitemelkverdi	4,31	
Innsatt melkeverdi i industrimarkedet		2,66
Innsatt geitemelkverdi i industrimarkedet		1,84
Innsatt melkeverdi i eksportmarkedet		2,59
Innsatt geitemelkverdi i eksportmarkedet		4,08

1) NILF har gjort nye beregninger i forbindelse med dette notatet. Ved en feil i et regneark var inntektene gale i den tidligere beregningen. Innsatt geitemelkverdi er også oppdatert med nye geitemelkverdier fra Notat 2002–15

2) NILF har gjort nye beregninger i forbindelse med dette notatet. Tidligere konfidensielle notater inneholder feil inntekter og feil kostnader for melk og geitemelk. I denne beregningen er de beregnede geitemelkverdiene i industri og eksportmarkedet benyttet

Beregningene i tabellen ovenfor viser en råvareverdi på 2,20 kr/l innsatt myse i dagligvaremarkedet for 1. halvår 2001. Verdien har altså gått ned fra 2. halvår 2000. Hovedgrunnen til dette er lavere inntekter i forhold til foregående halvår. For alle markeder er råvareverdien på 1,43 kr/l innsatt myse.

2.3 Andre halvår 2001

Gruppen har en solgt produktmengde til dagligvare på 4,9 mill. kg (31,4 mill. liter myse) i andre halvår 2001. Beregningene omfatter 39 ulike artikler. Til eksport har det blitt solgt om lag 1 mill. kg, og om lag 70 000 kg har gått til industrimarkedet.

Tabell 2.3 Mysostprodukter andre halvår 2001. Kroner per kg/liter

	Andre halvår 2001, dagligvare ¹⁾	Andre halvår 2001, alle markeder ²⁾
Brutto fakturert	47,45	42,83
- Fakturert rabatt	0,80	0,65
- Annen rabatt	1,19	0,97
Netto pris	45,48	41,21
Kostnader, produksjon	17,03	15,90
Kostnader, kufløte	8,04	9,25
Kostnader, kumelk	3,45	2,85
Kostnader, geitemelk	3,08	2,68
Sum kostnader	31,60	30,68
Verdi rastoff	13,88	10,53
Omregningsfaktor, myse	6,46	6,51
Verdi – kroner per liter myse	2,15	1,62
Malpris	2,48	2,48
Avvik	-0,33	-0,86
Innsatt melkeverdi	3,55	
Innsatt geitemelkverdi	4,19	
Innsatt melkeverdi i industrimarkedet		2,64
Innsatt geitemelkverdi i industrimarkedet		2,16
Innsatt melkeverdi i eksportmarkedet		2,60
Innsatt geitemelkverdi i eksportmarkedet		4,23

1) Kilde: Notat 2002-15

2) NILF har gjort nye beregninger i forbindelse med dette notatet

Gjennomsnittlig råvareverdi ved salg til dagligvare i andre halvår 2001 er beregnet til 2,15 kr per liter anvendt myse. Dette er 33 øre lavere enn veid målpris. Råvareverdien har steget fra første halvår 2001, og dette skyldes økte inntekter som riktignok oppveies delvis av økte kostnader og en høyere omregningsfaktor. Når man ser mysoster samlet for alle markeder er verdien på 1,62 kr/l myse innsatt. Over 80 prosent av salget går til dagligvaremarkedet.